

УДК 327

МІСТА ЯК СУБ'ЄКТИ ПАРАДИПЛОМАТІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОВІДНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Іван Головка

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
факультет суспільних наук і міжнародних відносин,
кафедра міжнародних відносин
просп. Гагаріна, 72, 49000, м. Дніпро, Україна*

У статті розглянуто зміну впливу недержавних або субнаціональних суб'єктів на процес прийняття та реалізації зовнішньополітичних рішень. Проаналізовано чинники посилення ролі міст на міжнародній арені. Досліджено теорію глобального міста в контексті інтерпретації цієї дефініції в дослідженнях, що стали вже класичними з даної проблематики. Значне місце відведено й аналізу поглядів сучасних дослідників на роль та місце міст на міжнародній арені. Охарактеризовано дефініцію «глокальні міста», підходи до її визначення, представлені різними дослідниками, особливе місце відведено аналізу причин виникнення цього явища в сучасних міжнародних відносинах. Продемонстровано прямий взаємозв'язок між процесами децентралізації, посиленням ролі міст та парадипломатичною діяльністю субнаціональних урядів на міжнародній арені.

Ключові слова: мегаполіс, глобальне місто, глокальна держава, парадипломатія, субнаціональний актор, децентралізація.

Постановка проблеми. З часів підписання Вестфальського мирного договору в 1648 році головними акторами на міжнародній арені є держави, оскільки з того часу утвердився постулат про те, що саме суверенна держава є головним носієм влади. Тільки держава, виходячи з цієї тези, маючи реальні владні повноваження, може виступати в ролі суб'єкта міжнародних відносин. Виключно державам притаманні такі функції, як укладання договорів чи угод, оголошення війни або укладання миру. Однак в сучасних умовах, коли відбувається посилення ролі інших недержавних або субнаціональних суб'єктів у процесі прийняття та реалізації зовнішньополітичних рішень, доцільно також досліджувати і їхню роль у цьому складному та багатогранному процесі. У цьому контексті на особливу дослідницьку увагу заслуговують такі суб'єкти, як міста, регіони, кантони, повіти, департаменти, райони, краї, області, округи, префектури, провінції, республіки, території чи зони. Важливе місце відводиться в цьому процесі саме містам, адже деякі з них поступово перетворюються в повноправних гравців парадипломатії.

Мета дослідження – дослідити особливості міст як суб'єктів парадипломатії та розглянути провідні напрями їхньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом в науковому середовищі широкого поширення набули тенденції, пов'язані із синтезом класичних та новітніх теорій, покликаних визначити роль міст у міжнародній політиці. Вчені-політологи М. Акуто та С. Рейнер досліджували еволюцію концепції глобального міста та генезу дипломатії міст, зокрема в контексті багатосторонніх мереж [1; 2]. Американський науковець С. Кертіс досліджував роль міст у міжнародних відносинах та глибинні наслідки цього процесу для глобального управління, що призвели до появи «нового порядку» дійових осіб у міжнародній політиці [8; 9; 10]. Дж. Фрідманн виділив особливості,

характерні для функціонування міст у процесі розвитку процесів урбанізації та глобалізації економіки [15].

Виклад основного матеріалу. З розвитком процесів глобалізації, що інтенсифікувалися з 1990-х років, виникає безліч різних факторів, які як активізують, так і ускладнюють взаємодію між акторами міжнародної системи. Дану комплексну динаміку ілюструють такі складники, як: економічний та бізнес-розвиток, модернізація транспортної та телекомунікаційної інфраструктур, вільне переміщення товарів, послуг і капіталу, формування спільнот міжнародних партнерів, а також значне усвідомлення на глобальному рівні значення стратегічних і оборонних питань, таких як охорона навколишнього середовища та боротьба з тероризмом. Просторова дисперсія економічної діяльності та реорганізації фінансової галузі є також підтвердженням феномену ускладнення міжнародної системи, який знаходиться під сильним впливом подій у сфері телекомунікацій та інформаційних технологій [21]. Фундаментальні особливості зазначених процесів є «глобальними, інформаційними та мережевими» і значною мірою є взаємопов'язаними [7].

Поряд з означеними факторами, на міжнародному рівні набула поширення ідея існування «глобального громадянського суспільства», яка перебуває у стадії становлення. Цей термін часто розуміється як «позадержавний», і зараз домінують два підходи до визначення даної дефініції. По-перше, глобальне громадянське суспільство можна розуміти як набір агентів і простір для соціальної взаємодії, який співіснує з державою, без підтексту «застарілості» концепту держави. По-друге, цей термін можна також розуміти як формування громадянського суспільства, яка виходить за рамки державних кордонів, тобто не обмежується ними [6]. Відповідно до цього також виникають такі терміни, як «глокальні держави» та «глобальні міста», які можна розглядати як агентів цього глобального громадянського суспільства. Зосереджуючись на перехідних відносинах між глобальним містом і територіальною державою, більшість дослідників стверджують, що чим ширшим стає глобальний масштаб (міста), тим вужчого масштабу набуває держава [5]. Однак всупереч цій точці зору вважається, що масштаби держави не руйнуються, а територіально перерозподіляються на субнаціональному та наднаціональному рівнях, створюючи та регламентуючи так звані «глокальні держави». Цей процес є важливою стратегією акумулювання, за допомогою якої «глокалізовані держави» прагнуть сприяти глобальним конкурентним перевагам своїх основних міських районів. Тому глобальне формування міст та державоцентризм є діалектично переплетеними складниками єдиної динаміки глобальної капіталістичної перебудови [5].

З вищезазначеного можна зробити висновок, що національна держава вже не є єдиним агентом, здатним сприяти міжнародній активності. Це означає, що роль зовнішньополітичної діяльності субнаціональних акторів зростає. За словами відомого вченого-політолога Іво Духачека, субнаціональні уряди в Північній Америці та Західній Європі, особливо у федеративних системах, все частіше спонукають реагувати на міжнародні події або ініціювати різного роду контакти з іноземними центрами економічного, культурного та політичного впливу [11]. Разом з цим відомий вчений П. Солдатос вніс і розробив теоретичні засади терміну «парадипломатія», який він визначив як фундаментальний аспект глобалізації та регіоналізації, завдяки якому субнаціональні та недержавні актори відіграють все більш впливову роль у світовій політиці [23]. Посилення ролі міст в даному контексті корелюється з тим, що саме вони стають найбільш активними субнаціональними акторами на міжнародній арені, а отже, є найбільш яскравими суб'єктами парадипломатії.

Щоб зрозуміти вплив глобалізації на динаміку міста, необхідно вивчити наслідки цього явища для жителів, підприємств, урядів та інших агентів, що взаємодіють у міському

середовищі. У зв'язку з цим відома американська вчена-соціолог Саскія Сассен ґрунтовно займалася інтерпретацією терміну «глобальне місто». На її погляд, саме глобальні міста виступають як штаб-квартири транснаціональних корпорацій та агломераційних економік. Вони є місцем скупчення широкого кола кваліфікованих фахівців у різних галузях економіки, особливо у сфері послуг. Крім того, С. Сассен стверджує, що ці фактори призводять до аутсорсингу проміжних функцій до периферійних міст, а також до концентрації прибутків та соціально-економічних диспропорцій [21].

Інший американський вчений-політолог, який займався цією проблематикою, Джордж Фрідманн, у статті «Світова міська гіпотеза», пов'язуючи процеси урбанізації з глобальними економічними силами, виділяє характерні особливості функціонування глобальних міст [15]. Однією з головних особливостей, на думку дослідника, є поляризація глобальних міст Північної півкулі як в США, так і в Європі та Азії, що демонструє мінімальну кількість міських центрів у Південній півкулі, що представляли б глобальні сили [15].

Окрім С. Сассен та Дж. Фрідманна були й інші науковці, які опосередковано зосереджували увагу на цій проблемі. Наприклад, згідно з думкою іспанського вченого-соціолога Мануелем Кастельсом, дослідження міст визначає діалектичне протиріччя між «простором потоків» (space of flows) та «простором місць» (space of places), оскільки феномен глобального міста не може бути зведено до кількох міських центрів у верхній частині ієрархії субнаціональних акторів. Це процес, який об'єднує передовий ринок послуг, виробничі центри та ринки глобальної мережі [7]. Відповідно, автор розглядає ці міста як простір потоків людей, інформації, процесів та повноважень, неминуче пов'язаних з явищем глобалізації.

Аспект конкуренції між глобальними містами світу та меншими міськими центрами щодо залучення інвестицій – це відоме явище, яке вчений А. Арантес визначає як «війну місць» (the war of places) [3]. Інший аспект зазначеного питання стосується того, що американський політолог Чарльз Тіллі інтерпретував як те, що міста як представники капіталізму конкурують із державами, як представниками примусу [6].

Треба наголосити й на тій обставині, що за останні роки значної трансформації зазнали моделі відносин між державами і містами. Зміну структури відносин між державами та містами в сучасній світовій системі, відповідно до поглядів шведського політолога Кристин Лхунгквіст, можна представити наступним чином. По-перше, схема антагоністичних відносин: формування держави являло собою централізацію влади за рахунок інших силових центрів, включаючи міста. По-друге, взаємність: міста стали важливими для створення «національних економік», і їхнє процвітання залежить від держав, в яких вони знаходяться. По-третє, повернення антагонізму: в умовах сучасної глобалізації старі взаємовідносини руйнуються, оскільки найважливіші можливості для міст можуть знаходитись на території держав [22].

Відповідно до цього, якщо аналізувати події, що сприяли трансформації міжнародної системи в історичній ретроспективі, можна відзначити, що нові актори з'являються на світовій арені циклічно. Суверенні держави в тому вигляді, в якому вони відомі сьогодні, є відносно новою політичною конструкцією, виникнення якої належить до XVII століття. Однак вони самі по собі більше не монополізують статус-кво міжнародної системи, навіть якщо вони, безумовно, відіграють одну з найважливіших ролей. Міжнародні організації виникли як повноцінні глобальні актори наприкінці XIX століття. За ними прийшли багатонаціональні компанії в середині XX століття, міжнародні неурядові організації (МНО) у 1980-х роках, а також релігійні громади, транснаціональне громадянське суспільство або окремі особистості, які формують громадську думку в наш час.

Міста є принципово новими міжнародними акторами. Якщо в міжнародному співтоваристві завжди існувало розуміння щодо економічного впливу деяких окремих штатів (таких, як Каліфорнія або Техас) або регіонів, що використовують зовнішню політику для здобуття своєї внутрішньої автономії (наприклад, Квебек чи Каталонія), сьогодні це явище докорінно трансформувалося.

У минулому вже використовувались такі терміни, як «мега-міста» або «глобальні міста», але перелік таких міст, які більше не функціонують виключно лише в національній міській системі, але безпосередньо беруть участь у глобальному управлінні, набагато ширший. Водночас, не дивлячись на певну різницю між мега-містом та глобальним містом у контекстуальному розумінні, а саме в тому, що стосується походження та чинників формування обох дефініцій, потрібно відзначити, що в контексті розгляду їх як суб'єктів парадипломатії принципової різниці між даними термінами немає, бо вони обидва: функціонують у глобалізованому середовищі; є центрами міжнародної торгівлі, культури та освіти; використовуються глобальним капіталом як «базові точки» для організації виробництва і ринків. Практично жодний штат чи велике місто в Сполучених Штатах Америки, Канаді, Німеччині, Бразилії, Китаї, Японії, Мексиці, Франції та деяких інших країнах Азії, Латинської Америки, Європи та Північної Америки не відмовляються від використання дивідендів, що відкриваються з можливістю безпосередньо лобіювати власні інтереси на міжнародній арені. Північний Рейн-Вестфалія, Гуандун, Сан-Паулу (штат) та Іль-де-Франс є багатшими за більшість країн світу, саме з огляду на це вони створили механізм представлення власних інтересів за кордоном.

Субнаціональні актори можуть розглядатися не стільки як території, а швидше як простір, де світові потоки – капітал, інформація, люди, товари, послуги – перетинаються та зміцнюються. Феномен даної реальності полягає в тому, що серед тридцяти найбільших економік світу, що зараховані до валового внутрішнього продукту (ВВП), дванадцять є субнаціональними акторами (регіональними або муніципальними). Дослідження, проведене Глобальним інститутом McKinsey, показує, що шістсот міських центрів виробляють близько 60 відсотків світового ВВП [24].

Ця тенденція пов'язана з глобальною урбанізацією планети. У той час, як міста займають лише 2 відсотки поверхні Землі, в них проживає більше половини населення світу. І, за оцінками Програми ООН по населених пунктах (UN Habitat), до 2050 року понад 75 відсотків населення планети буде мешкати в містах [24]. Агентство, відповідальне за Програму ООН по населених пунктах (UN Habitat), так характеризує процеси зростання кількості міських мешканців: «100 років з 1950 по 2050 рік ввійде в історію як урбанізація людства, за найбільші соціальні, культурні, економічні та екологічні перетворення за всю історію людства» [16].

У країнах по всьому світі субнаціональні уряди мають відповідати потребам своїх виборчих округів та постійно розвиватись. Процеси децентралізації влади – зменшення передачі ресурсів, відповідальності або повноважень від національних урядів до місцевих органів влади – це потужна глобальна тенденція. Як зазначив американський дослідник ролі міст у світовій системі Майкл Сторпер: «Міські регіони – це головний вимір, за яким люди відчувають живу реальність. Географічні потрясіння, турбулентність та нерівномірність розвитку разом із масштабами урбанізації роблять міський регіон більш важливим, ніж будь-коли, для економіки, політики, нашого глобального настрою та нашого добробуту» [14]. За винятком класичних засад суверенних країн – забезпечення військової безпеки, безпеки кордонів, монетарної політики та правосуддя децентралізація торкається всіх верств влади [24].

Це створює певні труднощі для реалізації закордонних справ та функціонування МЗС. На порядку денному міжнародних відносин національних держав досі переважають питання війни та миру, торгівлі та стабільності грошово-кредитної політики. Існує тенденція тиску на міністерства закордонних справ щодо диверсифікації своїх завдань та залучення до порядку денного загальнолюдських питань, таких як екологічні та соціальні проблеми, культурні обміни, інфраструктура, освіта або охорона здоров'я та епідемії.

Таке розширення сфери зовнішньої політики на невійськові та недипломатичні питання поступово стає характерною рисою глобальної взаємозалежності. Проте ці сфери, як правило, підпадають під юрисдикцію субнаціональних урядів. Водночас місцева влада не хоче відмовлятися від своїх прав та обов'язків. Якщо національна зовнішня політика спрямована на представлення власних інтересів у зовнішньополітичному середовищі, то субнаціональна зовнішня політика виглядає більш орієнтованою на внутрішні потреби, без зазіхання на прийняття політичних рішень на світовій арені. Отже, це дозволяє розмежувати компетенції МЗС та міст щодо їх діяльності в міжнародному середовищі.

Баланс функціонування субнаціональних акторів на міжнародній арені можливий, якщо розглядати міжнародну діяльність субнаціональних урядів як один з елементів у все більш складному багаторівневому дипломатичному середовищі, в якому політики розробляють стратегії з метою узгодити власні дії як з внутрішніми, так й із зовнішніми інтересами. Китайські провінції, бразильські штати чи німецькі землі успішно виконують сотні програм міжнародного співробітництва з питань, які безпосередньо стосуються добробуту своїх громадян. Одним з яскравих прикладів таких програм можна назвати транскордонну програму Interreg Amazonia. Міжрегіональна програма Amazonia, яка базується на історичній співпраці Суріну та бразильського штату Амапа, присвячена субсидюванню оперативних проектів, таких, як: створення поромної переправи для Мароні (для забезпечення зв'язку між Сен-Лорантом і Альбіною); забезпечення дорожним та річковим транспортом школярів у долинах Мароні та Ояпок; підтримка реалізації автобусних зв'язків між територіями в зоні співробітництва, зокрема між Кайенною та Макапою та ін. [24]. Таким чином, привілейованими є інвестиційні дії, придбання нового обладнання, навчання тощо. Як приклад участі німецьких земель у програмах міжнародного співробітництва, можна назвати Програму Interreg V-A – Austria–Germany/Bavaria (Bayern–Österreich), до складу якої входить німецька земля Баварія, яка виступила її ініціатором. Дана програма фокусується на таких аспектах, як взаємодія в технічній сфері, дослідження інновацій, покращення державного управління, екологія та ресурсозбереження.

Міжнародний дипломатичний протокол та його норми є ще одним індикатором нової оцінки цінностей, яку отримують субнаціональні актори, що виступають на світовій арені. Наочним прикладом цього був випадок, коли губернатор Каліфорнії Джеррі Браун відвідав Китай у 2013 році та Мексику в 2014 році, його приймали із всіма почестями прем'єр-міністр Лі Кекян та президента Енріке Пенья Ніето, відповідно. Ще однією яскравою ілюстрацією цієї тенденції є офіційний візит президент Бразилії Ділми Русефф до Сполучених Штатів у 2012 році, в ході якого вона провела зустрічі не лише з президентом Бараком Обамою, а й з тодішнім губернатором штату Массачусетс Девальом Патріком.

Керуючись економічними імперативами та конституційними правами, місцеві уряди започаткували участь у закордонних справах, що свідчить про фундаментальний виклик деяким основним засадам сучасної міжнародної системи. Міжнародна активність субнаціональних урядів стрімко зростає в усьому світі, безповоротно змінюючи дипломатичні практики та інструменти зовнішньої політики.

Розглядаючи феномен зростаючої ролі міст в міжнародних справах, деякі дослідники починають характеризувати «два виміри у світовій політиці» – вимір централізованої державної зовнішньополітичної діяльності з державними представниками – президентами, міністрами, послами, і «поліцентричний вимір», в якому діють інші учасники, в тому числі міста і місцеві влади [13]. Із цим твердженням тісно поєднується і поняття «паралельна дипломатія», або «парадипломатія», яке досліджує І. Духачек, і згідно з яким існує головний вимір, тобто дипломатія, в якому взаємодіють національні уряди, і паралельний вимір, в якому взаємодія відбувається між іншими учасниками, включаючи міста і місцеві уряди [12]. Причина виникнення цієї взаємодії полягає в тому, що ресурси на території великого міста посилюються, накладаючись один на інший. В результаті мегаполіс виявляється тим місцем, де утворюються так звані «міжмережеві вузли» (між різними сферами діяльності), які відкривають для міста нові можливості та є рушійною силою їхньої участі в глобальному світі «поствестфальської» епохи. Найбільш успішно сформувати такі «міжмережеві вузли» вдалося Нью-Йорку, Лондону, Токію, Вашингтону та їхнім околицям, Південній Каліфорнії, Майамі, Ванкуверу, що й дозволило назвати їх «воротами в глобальну економіку» [24]. Все це утворює сферу, яку окремі дослідники називають «багатошаровим дипломатичним середовищем» [17].

Дослідник Б. Хокінг вважає парадипломатію чинником комплексної реальності, в якій офіційна дипломатія та субнаціональна дипломатія (дипломатія міст і народу) або, як її ще називають, публічна дипломатія, хоча і є учасниками одного міжнародного простору з множинними взаємозв'язками і взаємозалежностями, проте проявляються на різних рівнях і з різними, часом протилежними, векторами впливу на перебіг міжнародного життя. Причини цих змін Б. Хокінг вбачає в зміні балансу між двома фундаментальними проблемами культури міжнародних відносин та політичної культури в цілому, що має значний вплив на економічну сферу життя, а саме: з одного боку, прагнення отримати доступ до акторів і геопростору в своїх інтересах; з іншого боку, – бажання контролювати здатність інших здійснювати ті ж кроки [21].

Однак, не дивлячись на зростання складності та комплексності даного процесу, зовнішні контакти міст і штатів часто зневажають, називаючи експериментальними, незрілими та несуттєвими. Це відбувається тому, що парадипломатія розглядається через призму класичного державного управління, і національні держави розглядаються як такі, що перевершують субнаціональні уряди в наявних ресурсах і рівні впливу щодо впровадження зарубіжних програм. Фактично таке розуміння не може вважатися коректним через вищенаведений приклад того, що деякі міста перевершують за цими показниками окремі держави. Однак, не дивлячись на це, парадипломатія через таке однобічне розуміння нерідко розглядається як дипломатія, що проводиться на нижчому ієрархічному рівні. Але такий підхід до розуміння стану речей роблять порівняння та судження необґрунтованими, через очевидну різницю між парадипломатією та дипломатією.

По-перше, зовнішня політика субнаціональних урядів, як правило, будується на їх внутрішніх компетенціях. Більшість міст або штатів займаються лише такими питаннями, як охорона здоров'я, освіта, транспорт, культура, туризм або громадська безпека, вимагаючи, щоб суміжні питання вирішувалися в межах локально-глобального спектру. Саме це надихнуло Чикаго та Мехіко на підписання документу «Економічне Партнерство Глобальних Міст» (Global Cities Economic Partnership), яке породило низку прагматичних і результативних ініціатив та проектів у сферах, які зазвичай охоплюються субнаціональними урядами, що дозволило досягти збільшення зростання робочих місць та економічних можливостей для обох міст завдяки подальшому сприянню торгівлі та інвестицій між спіль-

ними підприємствами та зміцнення інших сфер, таких як наукові дослідження, інновації та людський капітал.

Парадипломатія представляє собою екстраполяцію внутрішніх компетенцій нецентральных урядів за кордоном. Дійсно, міста та держави рідко готові йти на ризики у сферах, де вони не мають юрисдикції. Міста та національні держави просто мають різні та неконкуруючі сфери діяльності на міжнародній арені. У той час, як держави основну увагу приділяють політичній сфері та її провадженню на міжнародному рівні, міста зацікавлені лише у співробітництві в економічній та соціальній сфері з метою досягнення максимальної вигоди для власних громадян.

По-друге, держава та органи місцевого самоврядування значною мірою покладаються на приватний сектор, неприбуткові організації та громадські організації, які допомагають просувати та захищати державні та місцеві інтереси на міжнародній арені. Офіційний офіс Каліфорнії в Китаї, відкритий у 2013 році, є державно-приватною програмою, що координується Радою Bay Area – організацією, що фінансується бізнесом. Рада Bay Area є комерційною організацією, спрямованою на захист громадської політики для дев'яти областей затоки. Рада активно виступає за сильну економіку, життєво важливе ділове середовище та кращу якість життя для всіх, хто живе в цьому регіоні. Головною метою існування даної організації регламентовано розвиток даного регіону до рівня найбільш інноваційного, глобально конкурентоспроможного та найбільш стабільного у світі [24].

Парадипломатія міст також відрізняється від офіційної дипломатії, коли йдеться про специфіку форм та методів. Парадипломатія є більш прагматичною, цілеспрямованою та умовно-правовою, тоді як класична дипломатія має тенденцію бути більш церемоніальною, інституціоналізованою та ритуальною. Субнаціональні партнерства мають перевагу для міст у тому, що вони набагато гнучкіші, ніж угоди між країнами. Це полегшує концентрацію уваги через національні кордони на конкретних потребах, що стосуються міст, чому не відводиться достатньо місця в зовнішньополітичних програмах країн.

Субнаціональні угоди також краще придатні для інноваційної політики та вирішення складних питань, таких як зміна клімату, оскільки нижчий рівень компетенції демонструє й нижчий рівень відповідальності, ніж на міжнародному рівні. Також це призводить до зміни фокусу кінцевої мети. Парадипломатія може розглядатись як більш орієнтована на потреби громадян, оскільки її кінцевою метою є вдосконалення інструментів, доступних місцевим урядам, для прийняття стратегій, що сприяють добробуту населення.

Висновки. Важливо відзначити ту особливість, що національна територіальна держава стає «глокальною», її влада делегується наднаціональним та регіональним/місцевим інституціям. З цієї причини, враховуючи внутрішні та зовнішні обмеження, на яких концентрується держава, та які часто заважають чи перешкоджають більш конкретним діям, виникає дипломатія міст, орієнтована на заохочення ендогенних стратегій накопичення та розвитку. З іншого боку, феномен глобальних міст сприяє міжгалузевій конкуренції та співпраці між містами та регіонами в міжнародному масштабі.

На фоні стрімкої урбанізації та децентралізації формується нове розуміння змісту та ролі міста в міжнародних відносинах, яке діє в кардинально нових умовах. У межах нової політичної географії та співвідношення геостратегічних сил, у ході процесів функціонування глобального ринку, стрімкого розвитку високих технологій та нових форм організації виробництва потужні мегаполіси все частіше стають самостійними діючими особами на світовій арені, обходячи посередництво держав, встановлюючи прямі контакти один з одним та з іншими акторами на міжнародній арені. На шляху пошуку нових ресурсів

для власного розвитку вони поширюють діяльність та співпрацю з партнерами далеко за межами національної території.

Усвідомлюючи своє значення, міста та їхнє керівництво починають більш активно заявляти про себе на світовій арені як про дійсних представників інтересів своїх мешканців, що є важливою умовою подальшого розвитку дипломатії міст, яка є органічною компонентою парадипломатії.

Список використаної літератури

1. Acuto M. Finding the global city: an analytical journey through the “invisible college.” *Urban Studies*. 2011. Vol. 48. №. 14. P. 2953–2973.
2. Acuto M., Rayner S. City networks: breaking gridlock or forging (new) lock ins? *International Affairs*. 2016. Vol. 92.
3. Arrighi G. *The long XX: money, power and the origins of our time*. Rio de Janeiro and SanPaulo. Contraponto. 1996.
4. Bigo D. Freedom and speed in enlarged borderzones. *The contested politics of mobility. Borderzones and irregularity*. London: Routledg, 2010.
5. Brenner N. Global cities, glocal states: global city formation and state territorial restructuring in contemporary Europe. *Review of International Political Economy*. 1998. Vol. 5. №. 1. P. 1–37.
6. Brenner N. World city theory, globalization and the comparative-historical method. *Urban Affairs Review*. 2001. Vol. 37. №. 1. P. 124–147.
7. Castells M. *The rise of the network society*. Sussex: Blackwell Publishing Ltd. 1996.
8. Curtis S. Global cities and the transformation of the international system. *Review of International Studies*. 2011. Vol. 27. №. 4. P. 1923–1947.
9. Curtis S. *The power of cities in International Relations (cities and global governance)*. London: Routledge. 2014.
10. Curtis S. Cities and global governance: State failure or a new global order? *Millennium: Journal of International Studies*. 2016. Vol. 44. № 3. P. 455–477.
11. Duchacek I. *The territorial dimensions of politics: within, among and across nations*. Boulder: Westview Press. 1986.
12. Duchacek I. *Perforated sovereignties: towards a typology of new actors*. New York: Oxford University Press. 1990.
13. Duran M. An archaeology of Mediterranean diplomacy: the evidence of paradiplomacy. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*. 2013. Vol. 5. P. 147–158.
14. Feldman E., Feldman L. “Canada” In *Federalism and International Relations: the role of subnational units*. New York: Oxford University Press. 1990.
15. Friedmann J. The world city hypothesis. *Development and Change*. 1986. Vol. 17. P. 69–83.
16. Grahah S. *Cities under siege*. New York: Verso. 2010.
17. Hall P. *Globalization and the world cities*. United Nations University. Institute of Advanced Studies. 1996. №. 12.
18. Harvey D. From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *GeografiskaAnnaler. Series B: Human Geography*. 1989. Vol. 71. №. 1. P. 3–17.
19. Harvey D. The political economy of public space. In *The politics of public space*. 2005. London: Routledge.
20. Harvey D. The right to the city. *New Left Review*. 2008. Vol. 53.
21. Joenniemi P., Sergunin A. Paradiplomacy as a capacity-building strategy: the case of northwestern subnational actors. *Problems of Post-Communism*. 2014. Vol. 61. №. 6. P. 18–33.

22. Ljungkvist K. The global city 2.0: an international actor beyond economism? Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. 2014.
23. Michelmann H., Soldatos P. Federalism and International Relations: the role of subnational units. New York: Oxford University Press. 1990.
24. Tavares R. Forget the nation-state: Cities will transform the way we conduct foreign affairs. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/forget-the-nation-state-cities-will-transform-the-way-we-conduct-foreign-affairs/>

CITIES AS SUBJECTS OF PARADIPLMACY: FEATURES AND MAIN DIRECTIONS OF ACTIVITY

Ivan Holovko

*Oles Honchar Dnipro National University,
Faculty of Social Sciences and International Relations,
Department of International Relations
Gagarin av., 72, 49000, Dnipro, Ukraine*

In this paper the influence of non-state or subnational entities on the process of adoption and implementation of foreign policy decisions is considered. The factors of strengthening the role of cities in the international arena are analyzed. It is explored that the theory of the global city has influence on the purpose of visual development and application of this definition from the point of view of the classical authors, as well as the contribution of modern scholars to the understanding of the theory. Moreover, the role of cities is growing and the definition of "glocal cities" is emerging, due to the active actions of the local governments. The direct relationship between the processes of decentralization, the strengthening of the role of cities and the paradiplomatic activity of subnational governments in the international arena are demonstrated. It is realised, that there are processes of functioning of the global market, the rapid development of high technology and new forms of production.

Key words: megapolis, global city, glocal state, paradiplomacy, subnational actor, decentralization.